

Intervju – Goran Marković, reditelj

Kako je sniman film Variola vera

"Bio je to politički film, zasnovan na predosećaju kataklizme koja galopom stiže. Sama epidemija je bila upozorenje na koje niko nije obratio dovoljno pažnje"

Film *Variola vera* snimljen je 1982. godine, tačno deceniju nakon epidemije. U intervjuu za "Vreme" reditelj i jedan od scenarista filma, Goran Marković, objašnjava kako je teklo snimanje i šta ga je navelo da uopšte snimi film na tu temu.

"Još kao student bio sam opsednut idejom da ekranizujem *Kugu* Albera Kamijsa. Taj roman je ostavio snažan utisak na mene u prvoj mladosti. Kasnije, tokom studija, shvatio sam da prava tema romana nije bolest, već moralni diskurs između pojedinca i 'mračne sile'", kaže Goran Marković. "Kada sam 1968. doživeo ulazak sovjetskih tenkova u Prag, što je ujedno značilo i potpuni gubitak iluzija o mogućnosti života u pravednom svetu, rešio sam da snimim film koji bi se na neki način suprotstavio toj mračnoj sili. *Kuga* mi je izgledala kao najbolji okvir za priču. Ali kako, iz razumljivih razloga, niko nije hteo da finansira takav film, a dogodila nam se epidemija Variole vere 1972, shvatio sam kako je bolje da se bavim našom stvarnošću, a ne nekakvom literarnom. *Variola vera* je apsolutno najteži projekat koji sam ikada snimio. Stalno je nešto stajalo na putu tom filmu", kaže Goran Marković. "Pripremao sam ga mesecima za snimanje u jednoj, a dva dana pred početak su nam dali drugu praznu bolnicu, koja nije bila ni nalik prvoj. 'Uzmi ili ostavi', bila je dilema. Ubrzo me je napustio scenograf, a samo snimanje se odigravalo u potpunoj oskudici. Radili smo po 14-16 sati dnevno. Bio sam potpuno iscrpljen, i fizički i moralno."

"VREME": Da li je bilo teško doći do podataka o izbijanju i suzbijanju epidemije i koliko su akteri stvarnog događaja bili spremni da vam izađu u susret prilikom priprema za snimanje filma?

GORAN MARKOVIĆ: Najteže je bilo doći do istine o samoj epidemiji te iskorenjene tropske bolesti. Stvar je bila ne samo zataškavana nego i brižljivo sakrivena. Trebalo mi je dve godine da prodrem do ljudi koji bi mi rekli ponešto od toga. Dva hrabra lekara sa kožne klinike su mi otkrili šta se sve događalo, kako je bolest doneta, kako se epidemija raširila i kako se ko u toj situaciji ponašao. Iz svega sam otkrio da je tema sasvim dostojna *Kuge* – naime, nije bila reč samo o epidemiji bolesti već i o bolesti društva. To se i dan-danas poklapa sa mojom tvrdnjom da je raspad Jugoslavije počeo 1968, posle studentskih demonstracija protiv Broza i prvog terorističkog napada u Jugoslaviji – eksplozije bombe u bioskopu "20 oktobar". *Variola vera* je bio prvi vidljivi znak raspada države i to je trebalo sakriti.

Film se ne bavi samo epidemijom i jednim događajem u istoriji tadašnje SFRJ, već razotkrivanjem pravog lica ljudi iz svih društvenih slojeva – od siromašnih do državnih moćnika – kada se suoče sa strahom od smrti. Niste propustili da prikazete kako pripadnici državnog aparata zbog svog neznanja i inertnosti doprinose širenju epidemije. Da li se neko od aktera stvarnog događaja prepoznao u filmu i da li je možda reagovao?

Da, dan pred snimanje me je napustio glumac koji je trebalo da igra lik direktora bolnice. "Dosta mi je da igram 'Nemce'", bilo je njegovo obrazloženje. Zamolio sam oca da preko noći spremi "Nemca" i on je to kao otac učinio svome sinu. Mislim da je napravio jednu od najboljih uloga u životu. Ali taj lik nije bio puka rekonstrukcija postojećeg aktera događaja. Ni ostali likovi, naravno, ne odgovaraju pravim akterima stvarne drame. Film je nešto drugo od stvarnosti. Ja nisam pravio dokumentarnu dramu, već metaforu. U to vreme je to bilo obavezno – niste smeli da direktno govorite o problemima društva. Upotrebljavao se taj indirektni jezik kojim su se autor i publika veoma dobro sporazumevali. Mislim da je *Variola vera* prevazišla tematiku nekog filma katastrofe. Bio je to politički film, zasnovan na predosećanju kataklizme koja galopom stiže. Sama epidemija je bila upozorenje na koje niko nije obratio dovoljno pažnje.

Kakva su vaša sećanja na epidemiju i kolektivnu histeriju koju je izazvala?

Stid i klaustrofobija. Treba reći da smo mi u to doba doživljavali vrhunac lagodnosti života u Jugoslaviji. Pasoš za sve zemlje, svi imaju para i ne rade mnogo. To je ono što je Broz podelio sa svojim zemljacima ekvibrilirajući između istoka i zapada, i naplaćujući tu klackalicu debelo. I odjednom, svi smo bili zatvoreni u mišju rupu sa prstom uperenim u našu zemlju. Neko mi je rekao da sam te 1982. godine, kada sam snimio Variolu veru anticipirao ono što će nam se dogoditi 1992: pakao sankcija i potpunu izolaciju zemlje. Kakav užasni niz: 1972–1982–1992?! I još jedan dokaz o prokletstvu koje doživljavam otkad se bavim ovim poslom – sve što sam snimio, pre ili kasnije mi se dogodilo.

<https://web.archive.org/web/20160317184428/http://www.simke-music.8m.com/nagrade.html>

NAGRADE:

VARIOLA VERA

Valensija: Nagrada za scenario i režiju: Goran Markovic

Pula: ZLATNA ARENA za masku: Erzebet Kovac i Julija Beltram

ZLATNA VRATA PULE

Nis: VELIKA POVELJA: Semka Sokolovic

VELIKA POVELJA: Rade Serbedžija

POVELJA: Dusica Zegarac

Nagrada za najboljeg debitanta: Varja Djukic

Vrnjacka Banja: Prva nagrada za scenario: Goran Markovic

<http://www.varjadjukic.com/index.php/kinematografija/variola-vera>

Variola vera je film snimljen 1982. godine, u režiji Gorana Markovića, koji je napisao i scenario uz pomoć Milana Nikolića.

Radnja filma prati događaje u toku epidemije velikih boginja na teritoriji tadašnje SR Srbije, republike bivše SFRJ 1972. godine. Prati se tok epidemije, kao i njen uticaj na psihu i ponašanje ljudi koji su izloženi opasnostima koje ona nosi.

Varja Đukić je dobitnica nagrada za najboljeg debitanta u Puli 1982. za ulogu Danke u ovom filmu.

Uloge:

Rade Šerbedžija - Doktor Grujić

Erland Jozefson - Doktor Dragutin Kenigsmark

Dušica Žegarac - Doktorka Marković

Rade Marković - Upravnik Čole

Varja Đukić - Doktorka Danka Uskoković

Aleksandar Berček - Magistar Jovanović

Peter Karsten - Epidemiolog iz UN-a

Radmila Živković - Medicinska sestra Zaga

Vladislava Milosavljević - Medicinska sestra Slavica

Semka Sokolović-Bertok - Doktorka Ćirić

Bogdan Diklić - Duško

Velimir Životić - Ministar u vladi

Milo Miranović - Ložac Mile

Džemail Makšut - Halil Redžepi

Katica Želi - Čistačica

Bogosava Nikšić - Radnica na recepciji

Ratko Tankosić - Bora - triperaš

Slobodan Aligrudić - Drug Vlada

Svetolik Nikačević - Akademik Kostić

Dušan Bulajić - Vojno lice

Toma Kuruzović Bolnički šofer

Minja Vojvodić - Službenik JAT-a

Petar Kralj - Doktor Dragutin Kenigsmark (Glas)

Mihajlo Viktorović - Epidemiolog iz UN-a (Glas)

Vladan Živković

Strahinja Mojić